

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԼՐԱԳԻՐԸ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ, Յունվ. 20 Այս Հայկական Միութիւնն չորս տարիէ ի վեր կազմուած՝ և իր անուան արժանաւոր բան մը բրած չէ գրէթէ:

Նիւ Եորքի Հայերը միշտ այդ անուան շքեղութեանը խաբուելով, հետաքրքիր եղած և գընացած՝ իւրաքանչիւր ոք մէկ երկու անգամ՝ ներկայ գտնուած և մենք անկից բան մը չը հասկըցանք՝ ըսելով ետ քաշուած են:

Երբոր Հայկական Միութիւնէ ուրիշ մի ժողովք գումարելու ձայն մը կըլլայ, Հայերը ամենայն սիրով կը խռնին, ինչպէս որ տեսնուեցաւ հայրենասիրական շարժմանն օգնող նպատակու հրաւիրուած ժողովներն «Ինճախնճ» լեցուեցան իսթըրն Ըսթար Հօլի մէջ, և ո՛չ միայն սոքա պատրաստ էին իրենց դրամական օգնութիւնները, այլ և իրենց կեանքը չը զլանալ Հայրենաց սիրոյ տաճարին առջևը:

Սակայն ամիսն ուր այս ժողովներուն գլուխը անցան և պաղեցուցին քանի մը հոգի այն անձինքներէն որք արդէն Հայկական Միութեան մէջ իրենց իրիւթ պիր չէկրտէք առողջանութիւններով և ձեւերով, նողկալի հրաժարականներ տալով սուսնելով, կ'անոններ դնել վերջնելով, սրբազրութիւններ անհամար սին սըրբազրութեանց վրայ, յանձնաժողովը ընտրութիւն յանձնաժողովոց վրայ, ծանծաղ վէճեր վէճերու վրայ, և տպարդիւն նիստեր նիստերու վրայ կատարելով այնչափ ձանձրացուցած էին ժողովուրդը որ ո՛չ միայն ընկերութեան նոր անդամներ ըլլալու ցանկացող չէր ըլլար, այլ և բուն իսկ անդամներուն իրիւթ մեծամասնութիւնն սկսեցան կամոց կամոց քակուել, անանկ որ նոյն տեսա-

կէն 8-10 հոգի մնացին որք ցայսօր կերթան ու կուգան զարմանալով թէ ինչո՞ւ ընկերութիւնն չը զորդանար, չ'արդիւնաւորիր, և ժողովուրդին հրապուրէ չըլլար:

Եւ բուն իսկ այս խնդրոյն համար ժողով մը հրաւիրուած էր ամսոյս 18ին, Ծննդեան գիշերն, յիսթըրն Ըսթար Հօլ, ուր Պատ. Հայկունին պիտի ատենախօսէր սա նիւթի վրայ թէ ինչ ընելու է որ տեղոյս Հայ հասարակութեան կարենանք հաճոյանալ և հրաւիրել զանոնք որ գան: Սակայն դժբաղդարար յիշեալ պատուելին տանկ հիւանդութենէ բռնուած լինելուն համար, նոյն գիշեր չկրցաւ ներկայ գտնուիլ:

Եւ Հայկական միութիւնէն միայն 8-10 հոգի վերոյիշեալ առաջնորդող անդամներէն ներկայ էին այդ նիստին որոնք կերելի՛ չէ թէ խորհելէ ետքը խօսելու, այլ խօսելէ ետքը խորհելու սովորութիւնը ունին, և բուն իսկ այս է պատճառն որ իրենց առաջնորդած ժողովներն միշտ ձանձրացուցիչ ու զրուելի կը դառնան օր քան զօր:

Սոյն ժողովին ներկայ էին նաև 25 յուսայից հիւրեր որք տալաւ կը յուսային թէ գուցէ մի նոր ճառով նոր միջոց մը ցոյց կը տրուի անոյ Հայկական ընկերակցութիւն մը երեսն բերելու ու նոր կենդանութեան նշան մը տեսնելու:

Միութեան նախագահը յայտարարեց թէ՛ սպասեալ ճառախօսութիւնն ետ կը մնայ այս գիշեր, և թէ մեզի կը մնայ նոյն նիւթին վրայ խորհողակցիլ, այսինքն թէ ինչպէս կրնանք ժողովրդին հրապուրել ըլլալ, և այս միութիւնը զարգացնել:

Երկու պարոններ ելան՝ մէկ կողմէն խօսելով, միւս կողմէն խորհելով, սրտէր անձայն չը թողելու համար, և այսպէսով 40—50 րոպէ մը կերան: Նախագահը բը-

նականապէս զգաց որ նողկալի կըլլայ կոր, ուստի հարցուց թէ իւրաքանչիւր խօսող քանի՞ րոպէ իրաւունք պիտի ունենայ խօսելու: Ասոր վրայ խել մը վիճարանութիւններ եղան, բայց վերջապէս կրցին որոշում մը տալ որ, մարդ մը տասը րոպէէն աւելի չը խօսի:

Այս որոշումը ըլլալէն ետքը, բաւական վիճարանութիւններ ալ եղան թէ, եթէ ասանկ 10 րոպէ րոպէ տրուելու որոշում պիտի ըլլար նէ, ինչո՞ւ առաջ խօսողներուն աւելի ժամանակ տրուեցաւ և այլն:

Վերջապէս սկսան ուղղները խօսիլ. և երկու Յանձնախումբներ ընտրելու մեծ գործերը լըմնցունելէն ետքը, յանկարծ պարունի մէկը ցատկեց, որ առջի խօսող երկուքէն մէկէն էր, սկսաւ խօսիլ այնդիսի եռանդով մը որով խօսիլը երբեք ուրիշ անգամ լսուած չէր: Սակայն ահաւոր և երկիւղալից յանդգնութիւն մը ստանձնելու ձեն ու սրտի բարան ունէր, և քանի մը խօսքերէն ետքը, վերջապէս ամէն վըտանգ աչքն առնելով, նիւ Եորք հրատարակուած հայերէն թերթի մը գէժ՝ եղած ըլլալը յայտնեց, և թէպէտ թերթին անունը տալու չափ յանդուգն չէր երևէր, բայց միութեան ուրիշ անդամաց այդ թերթին գէժ նմանօրինակ զայրոյթի ցոյցերէն քաջալերուելով, վերջապէս այս թերթը ակնարկեց, և առաջարկեց որ սոյն Հայկական Միութիւնը եւրոպիոյ և թուրքիոյ Հայ թերթերուն մէջ յայտարարէ թէ՛ սոյն թերթը՝ «Սուրհանդակ» կամ «Ազատութիւն», որ և իցէ անուամբ, մեր օրկանը չէ, քանզի...—

Ես բնականապէս կարծեցի որ, Ազատութեան առաջին թերթին մէջ իմ գիտած և չը հաճած

երկու կէտերս իրենք ալ դիտած և աղգային ու կրօնական եռանդեամբ զայրացած էին, բայց աւագ որ ակնկալածիս հակառակ, չէ թէ աղգային և կրօնական, այլ նոսրին վեհափառութեան Սուրթան Համիտին պատուոյն նախանձովը գրգռուած, ձեր թերթին գէժ կը խօսէին, Եւ հոն ես ինձի հարցուցի թէ՛ յիշաւի ասիկայ Հայկական Միութիւն է, թէ Մուհամմէտական միութիւն որ կը բարկանայ իր Վեհ. Խալիֆէյին վրայով անպատկառ կերպով խօսող և գործներուն գէժ, Եւ ամենէն զարմանալին սա էր ինձ որ, այդ ամենէն առաջ նետուող պարոնը որդի էր Հայ մարդոյ մը որ թիքաց Հայոց վրայ կատարած մէկ բարբարոսութիւնը հրատարակած ըլլալուն համար, թուրք կառավարութիւնէն յանկարծ ձերբակալուած, ու չորաչար ծեծուելով: սպաննուած էր:

Այս պարոնը, փոխանակ իր հօր վրէժովը լեցուած ապրտամբապետ մ'ըլլալու ճշմարիտ և մարդավայել պատիւն ունենալ ու զեղու, Նոսրին վեհափառութեան, Սուրթանի փառաց նախանձարեգիւր ըլլալու պատիւը կը փնտռէ, և այդ նախանձով այնչափ վառուած կըլլայ որ բոլորովին տղայական ձեռնարկ մը ընելու կը չարժաւորէ ու կը շարժէ իր ընկերարարածները, որ կենին եւրոպիոյ և թուրքիոյ մէջ եղած Հայ թերթերով Հայաստան աշխարհի իմաց տալ թէ այս նիւ Եորք հրատարակուած թերթը, իրենց բերունը չէ:

Կը զարմանանք այս ինքրին. — ինչո՞ւ ուրիշ թերթերու համար չեն հրատարակել թէ իրենց բերունը չէ, որ նոյնչափ իրաւունք ունին: Ո՞վ և ե՞րբ ըսաւ թէ՛ Սուրհանդակը կամ Ազատութիւնը այս Հայկական Միութեան օրկանն է, որոյ օրկան ըլլալը Մամբուրանի և Սուրթան Համիտի օրկան ըլլալ կը նշանակէ, և չէ՞մ կարծեր որ երբեք ցանկացած ըլլաք այդ պատիւն ունենալու, (Շարունակելի)

ԿԵԶԿԵՏՈՒԿ

Կը հրատարակուի ամէն շաբաթ ու
չորեքշաբթի օրեր իւր յատուկ տպա-
րանէն, թիւ 100 Ալեքսանդր
փողոց, Նիւ Եորք, Ն. Ե.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մ. Նախագահ ու Գլխավոր խմբագր
Ֆարսիկան Երկու տարար
Աւրիշ Երկիրներու համար
Երկու տարար

Թղթատարութեան Գլխավոր խմբագրութեան վրայէ. Բաժանարարական
է կանխիկ վճարելի. Ծանուցումներ
կընդունուին գոհացուցիչ պայման-
ներով:

Նամակ կամ ծրար զրկել հարկ
է հետեւեալ հասցէին.

To The Editor of THE AZADOUTIAN,
100 Center Street,
New York City.

The Azadoutian

PUBLISHED EVERY WEDNESDAY & SATURDAY

At No. 100 Center St. New York City.

TERMS TO SUBSCRIBERS, Free of Postage
in the United States and Canada:

One copy, one year \$2.00

Remittances made payable to and all
communications addressed to The Editor
of The "Azadoutian", 100 Center Street,
New York City.

Ա. Զ. Դ.

Պատիւ ունենալով ծանուցանել
մեր ազգայնացի թէ Նիւ Եորք փա-
խագրութիւն վերջ տեղադրելն շատ
մը տեսակ տառեր գնած ենք
մանր գործեր տպագրելու հա-
մար, ինչպէս՝ նամակի գլուխներ,
ընկալողներ, պահարաններու
գլուխներ, ծանուցումներ, տետ-
րեր և այլն: Մեր գլխերն համե-
մատարար շատ տառեր են ու տը-
պագրութիւնն խիստ մաքուր:
Մեր Հայկերենիցք կերպով մը
քաջալերած կը լինին Ազատու-
թիւնն եթէ իրենց անգլիէն
տպագրութիւններն ինչպէս նաև
Հայերէններն մեզ յանձնեն:

Հայկական Միութեան հանրա-
ծանոթ տանի չափ անդամներն
(տեղացւոյ 400ներուն պէս) լրագրոյ
վրայ յարձակած են սո քանի համար
թէ մի քանի անյարմար նամակներ հը-
րատարակուած են վերջերս որոց չէր
հարկ տեղ տալ բնաւ: Սա քրէական
յանցանք մը նկատուելով մեր պարոն
բարեկամք ուզած են՝ Ամերիկայի Հայ
գաղթականութեան կողմանէ պաշտո-
նապէս՝ հրապարակաւ խնդրել Հայ
ազգէ որ կարելի եղածին չափ քանակ
Սուրհանդակը կամ Ազատութիւնն և
յայտարարելով թէ իրենք այդ լրա-
գիրը չեն ճանաչել և թէ այդ թերթ
օրկան կամ բերան չէ Ամերիկեան Հայ
գաղթականութեան կամ Հայկական
Միութեան: Սակայն զարմանալին սա
է թէ մենք բնաւ ըսած չենք թէ մեր
լրագիրն պաշտօնական բերան մ'է
են. և հետեւաբար սխալ ճամբայ մը
բռնուած է գաղտի կարծուած նպա-

տակ մը իրադրութիւն համար: Եւ մը
նայ որ ո՞վ տէր ու իշխան կացոյց սա
քանիներն մեր գաղթականութեան
վերայ որ հազարներով կը հաշուի:
Չենք հասկնար նաև թէ սոքա որով
իրաւամբ կը յանդգնին դատաւար-
տել մէկը առանց զայն լսելու:
«Կեղծաւոր, նախ քան չքէ դե-
րանն հանէ»...:

Տ. Կէզըլտուկի և այլոց նամակնե-
րէ կը տեղեկանանք թէ Հայկական
Միութեան ծանոթ տանեակը «Իւր
մեծ յարուածն տալու որոշման մէջ
եղած ատեն» աւելի լուրջ առաջարկ
մը եղած է, այն է թէ—նախ գրել և
սպառնալ և ապա միայն Ընկերութեան
այդ թունաւոր նեան լրագրի սըր-
տին—որպէս զի ապագային արգարա
նալու միջոց մը ունենան: Սա առաջ-
արկութիւն ընդունուած է լայն սա-
կայն ոչ մէկին և ոչ ալ միւսին պէտք
կար, եթէ Ընկերութեան—այսինքն
քանի անձանց նպատակն բարի էր:

Հայկական Միութեան յարուած
այդ մեան աննախանձ ինքիւն յատա-
րի է արդարեւ. տարակոյց չունինք որ
ամէն ազգասէր ցաւ պիտի գտայ այս
մասին, զի ազատական Հայ թերթի մը
դէմ կուտղ անձերն Մամբրոսիաներ
չեն այս անգամ, այլ ԱՅԵՄ են: Սա
նոր հաղածներ գէմ բողբոջ շատ մը
նամակներ տարինք այս շաբաթ որոց
սին հրատարակած ենք այսօր և ցոյց
տալու համար ժողովրդեան գոյացած
զայրոյթը արդ մասին, գուցէ հրատա-
րակենք ուրիշ անգամ ատենով մի
քանին: Յիշեալ Նիւտին մէջ ներկայ
եղող իւր չափ անձանց մեծ մասին
համար թէ և ունինք շատ բակիքներ,
լայն խոհմտութիւն կը տեսնենք չի քը-
բել չին գործեր՝ բաւականապէս
միայն սա յայտարարութեամբ թէ Հ
տարիի չափ առաջ այս անձանց դէմ
էր որ մաքառակցու Հայու Զատին
Արմէնի մէջ խաղաղութեամբ իրենց
թրքամուտ թիւնն ու Հայ ազատական
լրագրութեան դէմ ցոյց տաւ: զայ-
րոյթն ու տաւելութիւնն և թէ տ-
նոցով էր այն անձ որ նոյն ընկե-
րութեան մէջ նիստին մէջ կը գտար-
ձանքեր իր գաղափարակիցներն բու-
րով «Թէ՛ Արմէնի լրագիրն թէ անոր
խմբագիրն և թէ անոր թղթակիցն ու
ուղղութիւնն ոչ ինչ բաներ են եւ»:

Մեզ համար եթէ զարմանալի մի
կէտ կայ, այդ ալ սա է թէ այս ա-
ռաջարկն բերած է Տ. Ալլաւեանն ա-
նուն անձ մը որ կարգադիր Յանձ-
նախմբի անդամ է, «առաջի շատակ
մարդ է» և վերջապէս Հայրենասէր է:
Սա առաջարկ երկրորդուած է Տեղ. Գ
Գաբրիէլեանէ, յիշեալ Յանձնախմբի
նախագահին որ բաւական ատենէ
ի վեր ուրիշ խումբերէ և գործիչներէ
անջատ իր առջնորդութեամբ Ամերի-
կայի մէջ զատ խումբ մը կազմելու
և գլխավորութեամբ ու առանց զոչորե-
թեան փորթութեամբ մը և գլուխ մը
լինելու երազին ետեւէ կը վազէր
յուզմով: Պ. Ալլաւեանն որ կը ցաւ
ինքն ըսել թէ չոր գործիք մ'է դար-
ձեր, պարտի մտաբերել այն մօտիկ
անցեալն յորում կը յարգէր այն լրա-
գիր որը դատաւարտելու առաջարկը
կը բերէ թիւստութեամբ: Իսկ գիտ-
նական բժշկին առաջմ կը յիշեցու-
նենք իր այն խօսքերն որ վերջերս
կը թողնէր ատենախօսութեան մը
մէջ ըսելով «ազգասիրութիւն, Հայրե-
նասիրութիւն են ոչ ինչ, անձնութեան
թիւն, ազատութիւն են. են ոչ ինչ,
եթէ սոքա ոչ ինչ են տանկաց համար,
մեզ համար չեն ոչ ինչ»: Եթէ մեր
ազգասէր բարեկամի քարոզած Հայրե-
նասիրութիւնն ամերիկեան Հայը եւ-
րոպականն անջատելու, ազգային
դատը պաշտպանող թերթ մը—որն
քիչ ատեն առաջ սիրելի էր իրեն, զի
կը փափաքէր խմբագրութեան մէջ
մտնել— բանադրել տալու և նման-
օրինակ գործոց մէջ կը կայանայ, ոչ

այլ ինչ էր միայն մեզ ու հայ հաս-
րակութեան ընդ, եթէ ոչ ճայնակ-
ցիլ Գամառ-Պաթիպայի ըսելով «Թը-
քել եմ քու էլ ազգասիրութեանդ էլ
վերան»:

Լօնտօնէն կը գրեն Մշակի թէ
«մի քանի անգլիացիներ աշխատում
են միացնել Լօնտօնում Փրանսե-
րէն լեզուով հրատարակող երկու
Հայոց օրկաններն, որոնցից մէկի
խմբագիրն է Պ. Բրուստի, իսկ միւ-
սին Պ. Մինաս Զերազը»:

Եթէ Մշակ տեղւոյս Հայկական
Միութեան տալը անգամայն վերջի
արարքն ըսած ըլլար, գուցէ օրկան
չ'պիտի անունէր այդ լրագրերն:

ՄԱՆՐԱՆԻՐԻՔ

—Կ. Պօլսոյ վարժարաններն փակ
ուած են դատական նախարարու-
թեան հրամանաւ՝ քաղաքին մէջ տը-
րող այլ և այլ հիւանդութեանց հա-
մար:

—Կ. Պօլսէ կը գրեն Մշակի
«Մուշէն, Վանէն, Բաղէշէն նոյնա-
բերի» — թին Կ. Պօլսոյ զրկուած
նամակներն անյայտացած են. փո-
սալ չէ յանձնուած Կ. Պօլսոյ իրենց
ակրիւրի. վաճառականներն չեն կըր-
ցած մի անգլիկութիւն ստանալ թէ
այդ փոսալ կողպաւորած է, կամ
Պօլսոյ պաշտօնած է և կամ թէ թըղ-
թատարութեան պաշտակներն սը-
խալմամբ ուրիշ տեղ են զրկուած:
Կ. Պօլսի փոստային վարչութիւնը
չէ հաճած այս նկատմամբ գոհացու-
ցիլ մի բացատրութիւն տալ վաճա-
ռականներին:

—Տէրաթի հռչակաւոր աւազակ-
ներէն Գոշ Օղլու Ահմետ, Էօմիւր
Հասան և Բէրիմ Օղլու իմալի, Սփա-
նաքի գաղմագամութեան ղեկավար,
հնազանդութիւն յայտնած և նե-
րողութիւն խնդրած են: Տեղական
կառավարութիւնը ծանուցած է ի-
րենց թէ ներողութեան արժանա-
ցած են: Աստուած թողութիւն չը-
նորհեսցէ:

—Տրապիզոնի լրագրոյն մէջ կը
կարդանք թէ նախագին ժողտար-
մաներու զնդապետ Ռէշատ պէյ,
կուսակալին հրամանաւ, այլ և այլ
կողմեր խուզարկութիւններ կատա-
րելով յաջողած է, սպաննուած և
ողջ, ձերբակալել երեսուն և ութի
չափ աւազակներ, որք երկար ժա-
մանակի ի վեր կ'ապստամբէին ձա-
նիկ գաւառին մէջ, ժողովուրդը
կեղեքելով և այլ և այլ շարքերէ
հասցնելով: Փանի մը տալակ ևս
ստիպուեալ են անձնատուր ըլլալ:

Ատենց մի փախէ գաւառակի
չըջակայ Գարա Համլա գիւղացի Փա-
շա Օղլու Օսման, որ ստիկանաց
կողմէ սպաննուած է, քսան տարիէ
ի վեր կ'ապստամբէր այդ կողմերը,
մարդասպանութեամբ, աւարառու-
թեամբ և վերջապէս այլ և այլ չա-
րիքներով ի միջի այլոց իւր եղբոր
կնոջ ու աղջկան պատիւներն ևս
բռնաբարած էր:

Չիւրիւք Սուրի գաղթականներէն
Կէտիկ Օղլու Ահմետ ևս սպաննուած
է ստիկանաց կողմէ: Այս աւազա-
կապետ մէկ ու կէս տարի առաջ
Սամանի կողմերը գիւղեր ժամանակ
հեծեալ ստիկանաց հանդիպելով
սպաննած էր յիմապետ մը և ստի-
կան մը:

—Ամսոյս 17ին քաջուած մի հե-
ռագիր ըւր կուտայ թէ Սուլթանն
հրաման ըրած է դատաւորաց որ
Մուսան կրկին անգամ դատեն: Այն
դատեն և նորէն ազատ արձակեն:

—Անգլիոյ Մ. քաղաքէն Տիար
Ս. օրինակ մը Ազատութիւն նու-
րած է Պայաճուզի Հայոց վարժա-
րանին:

Ամենայն Հայոց Հայրապետ
Վեհափառ Մակար Ս. Կաթողիկոսի
անուան տօնախմբութեան աթիւ
Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն Դեկտ.
7 ին շնորհաւորական հեռագիր մը
ուղղեց Ն. Ս. Օծութեան:

Ազգային Ժողովոյ վերջին նիս-
տին մէջ տրուած որոշման համեմատ՝
Կաթողիկոսական Յանձնաժողովոյ տե-
ղեկագիրը, Մայր Դիւանի միջոցաւ
տպագրուելով, Դեկտ. 7 ին բաշ-
խուեցաւ երեսփոխանաց, նախապէս
զայն ուսումնասիրելու համար:

Իտալական Նապոլի քաղաքում
հրատարակուող «Յօրթիւնիս» լրա-
գրում կարդում ենք հետեւեալ տո-
ղերը մի երաժշտական ընկերացի
մէջ: Ուրիշներ թւում, որոնք մաս-
նակեցին Վէստրալտի կոնցերտում
լրագիրը յիշում է և յաղթանդամ
Շաշլուանցին, մի հային, որը աշ-
խարհում մի քանի տարուց յետոյ
յեղափոխութիւն կը գործէ իւր
կուրծքի ստով, և Տամանոյին գե-
րազանցող իր ռէ պէմօլէ ով»:

Շարաթը մի քանի անգամ ձեռք
առնելով Կ. Պօլսոյ և Թուրքիայի
այլ տեղերում հրատարակուող Հայոց
թերթերը, ծանոթանալով նրանց
բովանդակութեան հետ, մենք յա-
ւելով համոզում ենք, որ այդ հրա-
տարակութիւնները կատարեալ դա-
տարկութեան տիպար են դարձել:
Չենք խօսում այդ հարցերի վերա-
բերմամբ, որոնց մասին Կ. Պօլսի լը-
րագիրները անկարող են գրել, բայց
քիչ չեն և այն հարցերը, որոնց մա-
սին Կ. Պօլսում հրատարակուող թեր-
թերը կարող էին և պէտք է գրելին,
և որոնք հետքերքական, կարող ու
ուշագրութեան արժանի են և Ար-
տաստանի Հայոց հրատարակու-
թիւնները կարծէք կուրացել են—
այդ հարցերը չեն տեսնում. կամ
չեն հասկանում: (Մշակ)

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՄԱՆՈՒՅՈՒՄ

Նիւ Եորք քաղաքին մէջ բնակող
մեր բաժանորդացի թղթատարութեան
օրկաններն համեմատ կարելի չէ տալ
նամակադրուած կամ փախուած հա-
ղթի վերին, ինչպէս որ կը զրկենք
Միացեալ Նահանգաց ուրիշ ամէն կող-
մերն, ուստի մեր այն բաժանորդք որք
զիւրութիւն չունին ուրիշ կերպով
իրենց թերթին ընդունելու, պիտի
հաճին թղթատարութեան աւելորդ
ծախքը վճարել, որ է մէկ տոլար 54
թերթի համար:

Մեր չին բաժանորդներն որք կը
փափաքին Ազատութիւն ստանալ մինչ
դեկտ. վերջ պարտին վճարել մէկ տո-
լար ևս, եթէ ոչ իրենց վճարած բաժ-
նեգնոյց համեմատ թերթ պիտի ըն-
դունին: Մինչ Յունիսը կերպ սա մը-
նացեալ գումարն չի վճարող բաժա-
նորդք պիտի կորսնցունեն տոլար մը
վճարելով մինչ սարկուելու թերթ
ստանալու իրաւունքն: Անցեալ սեպ-
տեմբերին բաժանորդագրուող անձանց
(Նիւ Եորք քաղաքի գուրս) բաժնե-
գիրն կը լինայ յառաջիկայ փետրվար
ամսոյ մէջ:

Մեր այն ամէն բաժանորդներն
որք տակաւին իրենց պարտքերն վը-
ճարած չեն մեզ կամ մեր գործակա-
լաց, թերթ չի պիտի ընդունին այ-
սուհետեւ, եթէ չ'հաճին իրենց պարտ-
քեր վճարել ամսոյս մէջ:

Սուրհանդակի 17երորդ թիւը
սպառած լինելով, փափաքողաց
այսուհետեւ չենք կրնար զրկել:

ՈՒՍԹԸՐԵՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յունիստ 19 թուականու կը գը-
րեն մեզ Ուսթըրէն թէ՛ Սուրբ Ծը-
նեդեան և անուանակոչութեան առ-
թիւ, քարոզիչ Սարաճեան վարդա-
պետ նամակներ գրած է տեղւոյն
մէկ քանի գործարանատէրներու,
խնդրելով որ թողլու թիւն ընեն
իրենց հայ գործարանաց շարքի օրն
ներկայ գտնուիլ եկեղեցական արտ-
րողութեանց: Տիարք գործարանա-
պետ հաճութիւն տուած են, հե-
տեապէս Ծնեդեան շարքի առաջա-
տեսը հարիւրի շափ հայք ներկայ
գտնուած են Հայաստանեայց եկե-
ղեցւոյ Ծնեդեան և անուանակոչու-
թեան արտրողութեանց օրուն նը-
մանը երբեք տեսնուած չէր այս կի-
սագնախոս մէջ: Միայն մի տասնեակ
անտարբեր կրօնադավաններ աշխատիլ
զնացած են այն շարքի օրն:

ՆԱՄԱԿ ԹՈՒՐԳՐԱԿՅ

Կ. Պօլիս 15 նոյ.

Օրումն խնդրեմ, որով կը հե-
տաքրքրուի ամբողջ Պօլիսն, առանց
խորտ թեան կրօնքի, և ազգի, առհա-
տարակ Մուսա պէյի դատն է: Եղեա-
նադատ ատենանք երկու նիստ ըրաւ,
մին նոյեմբերի 11-ի շարքի օրը, միւսը
նոյեմբերի 12-ի երեքշաբթի օրը: այդ
գատով զարգեաւ համար՝ երրորդ մի
նիստ ալ տեղի պիտի ունենայ վա-
ղը, հինգշաբթի, և հաւանական է,
որ դատարանի վճիռը այդ փերջին
նիստի մէջ արուի: Բայց գիտե՞ք թէ
առաջակարգեալ գործը չը վերջանար:
Նոյեմբեր 10-ին սկսած դատը Մու-
սայի գէմ Երած ամբաստանութիւն-
ներէն երկուքն համար էին միայն:
դեռ կը մնան աւելի ծանր ամբաս-
տանութիւններ, որք կը ներկայանան
հետզհետէ: Ընդհանրապէս կը կար-
ծուի թէ շատ ամիսներ պիտի տեւ
այս դատը:

Աստի՛ն դատը տեղի ունեցաւ
շարքի օր, նոյ. 11-ին, խնուս անձ-
րուտ արտուր օդով մը, Սթամբուլի
կողմը Արդարութեան գործոց ընդ-
հանուր գատաստանտան մէջ:

Դատարանը բաղկացած է հինգ
անդամ, որոնց երեքը տաճիկ, մին
հայ, միւսը յոյն: Հայը կը կոչուի
Յարութիւն Էփենտի Մոստիշեան,
մի յոյժ երիտասարդ, թիսաղէմ
տնձ, որ միանգամայն մեր Ազգային
Ժողովի անդամ է: Երեք տաճիկ-
ներէ մին, վարդի պէյ, դատարա-
նին նախագահն է: Իսկ ընդհանուր
գատախաղը կը ծանցուի արդէն,
Ստամբուլի պէյ անուն տաճիկ մը:

Առանձն բացուեցաւ կէսօրին,
կէս ժամ վերջ: Դատը հրապարակ-
ային էր և ահագին բազմութիւն մը
գրաւած էր դատատանական սրահը:
Հարկաւոր անձինք չը կրցին ներս
մտնել:

Դատարաններու ակօսներուն
հետ գիտեցուած էին մասնաւոր նըս-
տարաններ բարձրաստիճան ունկնե-
ղիներու և օտար ներկայացուցիչնե-
րու համար: Այդ օտարազգիներուն
մէջ էին մեծ գեսպաններու աստի՛ն
խաղ մաններն, օտար լրագիրներու
թղթակիցներ: Տեղական մամուլի ներ-
կայացուցիչներուն համար ալ յատ-
կացուած էր մասնաւոր տեղ մը: Սուլ-
թանի երկու թիկնապաշտներ հոն էին
ուրիշ բարձրաստիճան թուրքերու
հետ: Աչքի գործող պակաս մը կար-
մեր պատրիարքարանի ներկայացու-
ցիչները: մեր պատրիարքի փոխա-
նորդն իր վեզարով եթէ ներկայ գըտ-
նուէր, ապա սրտով թիւն լաւ կը լար:

Նախ ամբաստանիչներն դատա-
րան մտան: Աստի՛ն էին Գումաշ, այրի
կին սպանուած Մալխասի, մէկը Մը-
կրտիչ Յովհաննէսեան, որդի մէկը
Յովհաննէսի, որու կողմն ու հարդա-

նոցն այրած է Մուսա պէյ: Աստի՛ն
հագած էին իրենց տեղական զգեստ-
ները, ողորմելի և խղճուկ ձեռք:

Յետոյ ներս բերուեցաւ Մուսա
պէյ, երկու ասիկաներով:

Մուսա փոխած է իր տեղական
զգեստը: այդ զգեստ արեւելեան ա-
ւազակի տալաւորութիւն պիտի թո-
ղուր: Հագած է եւրոպական զգեստ-
ներ, բայց քրդական ճաշակով: Եւ
սերթուկ, գծաւոր անձաշակ բան-
թալան, գունաւոր չապիկ, և գլու-
թալան, գունաւոր չապիկ, և գլու-
թալան կարմիր, բարձր ֆէս մը: Հա-
տակը բաւական երկար, չաղանկա-
գոյն մազեր ունի, աչքերը կապոյտ
են, այլ ընդհանուր գիւմաղիժը սա-
միկ: Մին է այն հարկաւոր քիւրդ
բանտարներէն, զոր ամէն օր կը
տեսնենք Պօլիս և խրոս կ'անուա-
նենք: Տարբերութիւնն այս է, որ
Մուսայի գէմը զգուշիկ, մի ան-
գամ զայն տեսնողը ալ չի մոռնար,
բայց երկրորդ անգամ տեսնելու հա-
մար պիտի չի կրցայ: Միմա-
ղին մէջ տեսակ մը ճիւղապոյն տա-
լութիւն կայ: Եւ քիչ շատ ուշադիր
նայողն անմիջապէս կրցայ, թէ ար-
դարեւ մի գաղտնի է դիմացը, բայց
զաղաններու է՛ն զէջը, մարդ-գա-
ղան: Ասիական ցած խորամանկու-
թիւն, վայրագութիւն նկարուած են
այդ ճիւղապոյ աչքերուն մէջ: Եւ այդ
ճիւղապոյնը Հայաստանի վանկերնը,
հարկաւոր, հագարաւոր կը համ-
րուին:

Գումաշ տիկնոջ և Մկրտիչ Յով-
հաննէսեանի փաստարանն էր Պ.
Թընկեր Սիմոն, համբաւուր հայ-
կաթօրիկ փաստարանը: Մուսա պէյի
փաստարաններն էին Իզգէթ Էփեն-
տի և Մէհմետ Ալի պէյ թուրքերը:

Երբ դատաստան կը սկսի, առա-
ջին արդիւնքը կը լըսէր գատարանին
դուրս հանել բոլոր ամբաստանաւ-
ներն հանդերձ իրենց փաստարանով,
և դատաւարութիւնը կը շարունակէ
այնուհետեւ, ընծայելով այն տար-
բիւնակ երկուքը, որ ամբաստանաւ
մը կայ, բայց ամբաստանող չ'կայ:
արդէն ընդհանուր գատախաղն ալ
ամբաստանաւորն պաշտպանէ:

Ինչու դատարանին դուրս հա-
նեցին ամբաստանիչները: — Գումաշ
տիկնոջը դուրս հանեցին, փսն զի
Մուսա պէյի գէմ աղերաստիր մա-
տուցանելէն ի վեր տակաւին հինգ
օր չէր լրացած: այդ օրինական պոյ-
մանով ամ անհրաժեշտ է, և Մուսայի
փաստարաններն յայտարարեցին թէ՛
իրենք պէտք ունին այդ հնգօրեայ
պայմանաժամէն օգտուելու:

— Եթէ այդ օրինական պայմա-
նաժամը դեռ չէր լրացած՝ ինչու
ընդհանուր գատախաղի կողմէ դա-
տի կը ձեռնարկուի:

Իսկ մէկը Մկրտիչը դուրս հա-
նեցին, փսն զի անձնական գատա-
խաղ չէ, այլ պարզապէս լրատու
մը: Մուսան փնտաղը ինք չէ ե-
ղած, այլ իր հայրը, մէկը Յովհան-
նէսը: հետեւաբար, քանի որ Մկրտ-
իչը հօրը տեղ գտաւ պիտի վարէ,
պէտք է որ հօրմէն փոխանորդադիր
մը ունենայ ձեռքը, և որովհետեւ
այդ փոխանորդադիրը չունի, հե-
տեաբար դատ վարելու իրաւունք
ալ չունի:

Մկրտիչի փաստարանը պատաս-
խանեց թէ՛ Մուշ Յովհաննէսին հե-
ռադրած է որ իր փոխանորդադիրը
իրեն, բայց դեռ չէ խրաժ ալդ
գիրը: սակայն Մկրտիչն ալ նմանա-
պէս անձնական գատախաղ է: Իրաւ
է որ Մկրտիչ իր առած բողոքադրի
մէջ լրատու ստորագրած է, բայց
սխալ բառը իր դիրքը չը փոխեր,
իրաւունքը կորսնցունել չը տար:
Ինք ներկայացած է հարցաքննիչնե-
րուն առջև իր գատախաղ Մու-
սայի, բերանացի յայտարարած է
թէ իր ապրանքը կրակի տուած է և

փոխարինութիւն կը պահանջէ: Սուլ-
թանին մատուցած աղերաստիրն մէջ
ինք ստորագրած է իր գատախաղ:

Բայց այս ամէն առաւելութիւն-
ներն անօգուտ համարուեցան և դա-
տարանը վճռեց թէ Մկրտիչն անձ-
նական գատախաղութեան իրաւուն-
քը յետոյ կրցայ նայուել, իսկ առ-
այժմ ինքը անձնական գատախաղ
չը կրնար սեպուիլ, հօրը կողմնէ ալ
փոխանորդադիր չունի, ուրեմն հոն
ալ գործ չունի:

Եւ Գումաշ, Մկրտիչ ու փաստա-
րան դուրս ելան ամենքը միասին ա-
ռօք փառօք:

«Եւ առ ի չգոյէ պատերազմալաց
պատերազմը չ... վերջացաւ»:

Ամբաստանիչ չկայ, փաստարան
չկայ և սակայն դատը կը շարունա-
կուի: Ամբաստանաւ կողմը ունի իր
պաշտպանը, որ է ընդհանուր գատա-
խաղը, իսկ ամբաստանիչ կողմը ո՛չ
ոք ունի, ոչ փաստարան մը՝ որ բան
մը ըսէ, ոչ ամբաստանող: Երբ Գու-
մաշ ու Մկրտիչ իրաւունք չարվիր
դատ վարելու, ինչպէս կարելի է
իրաւունք չունեցողին վկաները մը-
տիկ ընել:

Բայց որովհետեւ մօտիկ ըրին և դա-
տը շարունակուեցաւ, մենք ալ կը
շարունակենք յաջորդ թղթատարնե-
րով:

Հայակ

(Մշակ)

«ՌԷՎԻԻ ՏԸ ԼՕՈՒՄՆ»-Ի ՄԷՅ
ՅՕԴՈՒԱԾԸ

«Թ. Հաղիքաթ» կը գրէ իր վերջի
թիւերէ մէկին մէջ:

«Վերջի թղթաթերթով եկած Լա-
մբով Եր. ԼՕՈՒՄՆ լրագրոյն մէջ
Հայոց մը խորհրդածութիւններն հը-
րատարակուած են ի մասին այն
խոստմանց և դրոշմանց որք եղած
են Պարսկաստանի և Վրաստանի կող-
մերը բնակող Հայոց՝ Ռուսիոյ կա-
տարինէ Բ. կայսրուհւոյն օրէն ի
վեր, ինչպէս նաեւ Ռուսիոյ ձեռքն
անցնելէ յետոյ իրենց նկատմամբ ի
գործ դրուած արարքներուն:

«Այդ յօդուածը չ'թարգմանե-
ցինք, զի շատ ընդարձակ է և պա-
րունակութիւնը չ'հսկան չէ մեր
ոչ—հայ ընթերցողաց: Սակայն օ-
րինակ մը տանք: Յօդուածագիրը
կրտ թէ մինչդեռ Ռուսիոյ վարչու-
թեան ներքեւ մանող Հայոց խօսք
տրուած էր ինքնօրէն վարչութիւն
մը շնորհիւ, սակայն յետոյ Հայերու
ձեռքէն մինչև իսկ անուած են այն
երեսունի շափ գրիւղերն որք ի վա-
ղաց անտի Էթմիսնայ եկեղեցւոյն
ինքնօրէն վարչութեան ներքեւ կը
գտնուէին:

«Մեր պաշտօնակից հայ թեր-
թերն, եթէ թարգմանեն և հրա-
տարակեն այդ ընդարձակ յօդուածը,
այնպիսի գործ մը ըրած կը լըն, որ
բոլորովին կը համապատասխանէ ի-
րենց հաւատարմութեան առ օսման-
եան կառավարութիւնն: Այսու մեր
խեղճ հայերը կը հասկնան թէ ինչ
է քրիստոնէի համար Տիմաթ երթալ
և իրենց ամեն մէջ ունեցած ձաւարը
կորսնցնելը»:

«Դարձեալ ըսենք, Բարձրեալն
Աստուած անպակաս ընէ իւր ողոր-
մութիւններն օսմանեան Ժողովուր-
դը կազմող իսլամաց ու ոչ—իսլամաց
զրոյցն, որովհետեւ այս ողորմու-
թիւնէն զրկուելով, մարդ զրկուած
կըլլայ ամէն երջանկութենէ: Իրաց
այս վիճակն ամէն օր կ'ապացուցուի
ամէն կողմէ երևան ելած գործնա-
կան փաստերով»:

Արեւելք այս մասին կը գրէ:

«Մեր յարգոյ պաշտօնակիցն՝
«Թ. Հաղիքաթ»-ի յիշած յօդուածը
նորութիւն մը չ'ապրանակեր Հայոց

և ի մասնաւորի «Արեւելք»-ի ընթեր-
ցողաց համար: այս խնդիրներու
վրայ «Արեւելք» լրագրութիւն յօդուած-
ներ հրատարակած է արդէն և որոց
պատճառաւ իր մուսթի Թուսիա
երկար ատեն արգիլու եցաւ»:

Ա.Զ.Դ.

Յաւաջիկայ կիսակէ (Յուն-
վար 26) ը ժամ 1 յա կէսաւոր,
Պատ. Յովհաննէս Մ. Հայկունի
Հայերէն քարոզ պիտի խօսի,
ընդ հսկողութեամբ քաղաքիս Հայ
Քրիստոնէայ երիտասարդաց ըն-
կեցութեան, 57-ն յորդ փողոցի
և 6 ու 7 ներքոյ է վնիւնեքու մէջ
տեղ գտնուած եկեղեցւոյ մէջ:
Յարգանք կը հրաւիրուին բոլոր
Հայեր:

Ի դիմաց Հայ Քրիստ. Երիտ.
ընկեցութեան Աստուադպիւր
Յուն. 20 1890 ԼԵՒՈՆ ՍԷՅՐԱՆԵԱՆ

ԴԵՂԱՐԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Մ. ՏԱՏԱՐԱՆ.

Դեղարանիս հիմնական օրէնքն է
մի միայն առաջին կարգի դեղ գործ-
ածել: Դեղագրներն ամենայն զգու-
շութեամբ կը պատրաստուին:

Հայոց համար ընդհանուր գինէն
յատուկ գեղջ կը լինի:

215 երկրորդ Ավընիւ, 15-րդ փողոցի
անկիւնը, Նիւ Եորք:

ԸՆԿԵՐ ՊԱՆԴԻՏԻՆ

Դրեց
Հ. ԷԿԻՆԵԱՆ

1883-ի վեր Տ. Հ. Էկինեանի
գործած բանաստեղծութեանց մի հա-
ւաքածուն է այս, որ տեւոր սա-
տեար ըսկած է հրատարակուիլ
հեղինակի տպարանէն: Իւրաքանչ-
իւր տեար կը բաժնեկիտ ասին ե-
րեսներ: Հստանալ փախաբողք դի-
մելու են հեղինակի կամ «Ազատու-
թիւն»-ի խմբագրութեան հասցէին:
Թղթատարի ծախքը ձրի է: Կրնն է
ամէն մի տետրին 2 սէնթ և կան-
խիկ:

ԿԻՒԼԻԻ ԶԱՐԻՊԱՏԿԵՐԸ

Պատիւ ունինք ծանուցանել
Հայ հասարակութեան թէ խմբա-
գատութեանս քով կը գտնուուի
այժմ Կիւլիսի վրայ Հայ աղջկան եր-
կու տարեր գիրքով հանուած
ընտիր արեւելահայերէն գիրքամատ-
չելի գնեքով: Սա պատկերներու
տակ գրօշմուած կան Կիւլիսի գործի
անունը, տարիքն ու այլ ծանօթու-
թիւններ անդը: Եղեով, նոյնպէս
ալ պատկերների ետեւի կողմն տը-
պագրեալ կայ Լոսանոնի «Տէյլի
Նիւս» լրագրոյ 89 օգոս. 27 թուին
մէջ հրատարակեալ մեծ սնունդ Մաշ-
գատիլին՝ Վ. Կլաւաթընի «Թըր-
քական անդթութիւնը ի Հայաս-
տան» վերնագրով հանրածանօթ
նամակէն Կիւլիսի գործի վերաբերեալ
քաղուած մը: Ամէն Հայ պէտք է
որ ունենայ այս պատկերներն,
որոց համար կարծէ 20 փոյն չ'ըն-
խիկ՝ առանց թղթատարի ծախսոց:

